

Nr 631

Av herr **Tobé m. fl.**, om en långsiktig planering av miljövården.

(Lika lydande med motion nr 502 i Första kammaren)

Miljövårdsfrågor

Omvandling av naturen i förening med slitage och ren naturförstöring hör ihop med det vi kallar mänsklig civilisation. Varningar för uppkommande olägenheter har inte sagnats, men de har i huvudsak kommit från enstaka vetenskapsmän eller ideella organisationer som samhällets styrande inte har tagit riktigt på allvar.

Genom en del alarmerande rapporter under senare år, delvis skrivna i skönlitterär form, har den breda allmänheten runt om i världen fått insikt om farorna att fortsätta ohämmat med våra naturresursers exploatering. Även politiska instanser har nymornat väckts till handling, men förvirring råder över vad som är riktigtast att göra.

Rådande osäkerhet beror också på att många av vetenskapens grenar är berörda. Det är svårt att få ett samlat grepp på problemen, och många förhastade slutsatser har dragits och publicerats. Dock råder enighet om att läget är allvarligt i flera avseenden.

En svårighet är den att det är så svårt att i pengar sätta värdet på en sparad miljö. Exploateringsvärdet för en grustillgång går att beräkna, men värdet av att behålla grusåsen i ett flackt landskap kan vara på lång sikt mera värt. Motsvarande gäller för utbyggande av vattenkraft. En outbyggd Vindelälvs är ovärderlig men kan inte värderas i pengar.

Vissa industrigrenar påverkar vår naturmiljö på ett hårdhänt sätt. Industrin konsumerar sand, grus, malm, sten, vatten, skog och luft. Men den förorenar också sin omgivning. På samma sätt verkar våra tätorters utbyggnad »med moderna bekvämligheter».

Då det gäller att begränsa sådana olägenheter har frågan väckts vilka begränsningar i handlingsfriheten som industrin och samhället har råd med. Riktmärket bör här vara att alla nya anläggningar, industriella och samhällseliga, bör sikta till största mått av reningsgrad. Vår erfarenhet av föroreningar från äldre industrier och samhällen visar klart att vi inte kan fortsätta på detta sätt. Om alltså kraven på nya anläggningar måste sättas högt, är det självklart att hänsyn måste tas till såväl tekniska som ekonomiska svårigheter, som är förbundna med att hastigt förbättra förhållandena vid äldre anläggningar.

Limnologiskt sakkunniga är mycket pessimistiska om det över huvud taget är möjligt att sanera de sjöar och vattendrag som blivit mest omvandlade av avloppsutsläpp. Även med stora ekonomiska insatser betecknas en sådan sanering i många fall som biologiskt och fysikaliskt omöjlig. Det måste då ligga stor vikt uppå att inte utöka samlingen av sådana förorenade vatten. Nyetableringar både på industri- och tätortssidan måste därför bedömas strängt ur föroreningssynpunkt. Borttagande eller reduktion av närsalter ur kloakvatten måste bli regel och inte som nu sällsynta undantag.

Om möjligt bör de åtgärder i fråga om krav på reningsåtgärder som riktas mot industrin ta stor hänsyn till industrins konkurrenskraft. Den pågående struktur-omvandlingen till större enheter t. ex. inom cellulosaindustrin ger dock i och för sig större möjligheter att komma till rätta med dessa problem. Vårt på industriell verksamhet grundade välstånd kan inte i längden få bero på att vår natur förödes. Det samarbete mellan statliga organ och Industriförbundet, som äger rum inom institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL), visar också att industrin är beredd att ta sitt ansvar.

En del av föroreningsfrågorna är internationella, t. ex. oljeutsläppen på haven, förorening av vissa gränsvattendrag och vissa luftföroreningar som kan föras vida omkring i atmosfären. Detta försvårar lösningen och leder till långvariga och tröga överläggningar på internationell nivå. Ett exempel på detta är oljeskyddet till havs som i fråga om de svenska farvattnen har fått en tillfredsställande lösning rent avtalsmässigt men där det brister mycket i fråga om tillämpningen.

Östersjöns och Bottniska vikens kondition måste uppmärksammas. Flera storstilade avloppsplaner under senare har räknat med Östersjön som recipient, men det betyder bara en förflyttning av problemen från inlandet till ett sårbart innanhav. Därtill kommer så de internationella överenskommelser som måste till för att bibehålla Östersjöns kondition.

Miljövårdsplanering

Den vanliga bebyggelseplaneringen är kommuneras sak, men eftersom inga större industrilokaliseringar kan ske utan att ha stöd av ett samhälle med bostäder, skolor och annan service måste sådan lokalisering integreras med den kommunala samhällsplaneringen. Under senare år har diskussion förts om lokalisering av cellulosa-industri, petrokemisk industri, värmekraftverk och kärnkraftverk utefter våra kuster utan att någon annan planering skett än exploitörens egen företagsmässiga planering. I några av de aktuella fallen har även staten, vattenfallsverket, varit exploitör, vilket är särskilt känsligt med hänsyn till statens dubbelställning som högsta naturvårdsmyndighet och som affärsdrivande part.

Då den nya naturvårdspolitiken utformades härom året förutsattes att ett intensivt inventeringsarbete och därpå följande skyddsåtgärder skulle vidtagas för att

åt framtiden säkerställa omistliga områden som eljest var i fara. Endast delar av detta arbete är utfört och aktuella lokaliseringar pockar på sin lösning. Här skulle den i många år förbådade riksplaneringen kunna vara till nytta. Åtminstone kunde en försöksplanering göras i något av de kustområden som blivit aktuella. Då skulle en samordning av den kommunala planeringen, den statliga planeringen och företagens egen planering kunna provas ut.

Vilken typ av planering det än är fråga om, sådan i det föregående antydd lokaliseringsplanering eller översiktlig planering enligt byggnadslagen eller detaljplanering i form av stads- eller byggnadsplan, måste det gå upp för planerande myndigheter och planfackmän att naturvärden är en högst påtaglig ingrediens i planeringskomplexet. Naturrestatat både för vetenskapligt och socialt ändamål har samma prioritet som övriga markdispositioner vid planeringen som bostadsområden, industriområden osv. Kvaliteten på ett planområde är i det långa loppet mycket beroende av hur väl man tagit vara på områdets naturvärden redan från början.

De statliga myndigheter som genom sin verksamhet påverkar landskapsbilden bör bemyndigas att i sitt handlande ta naturvårdshänsyn. Det har hänt att lantbruksnämnd och skogsvårdsstyrelse gett statsbidrag till sådana åtgärder som naturvårdsorganen sedan fått försöka att återställa eller begränsa.

Vårt samhälle är i ständig omvandling. Genom att leda omvandlingen medelst en framsynt planering kan vi inte blott undvika att förstöra miljövärden, vi kan också skapa goda miljöer. I tätortsplaneringen måste särskild hänsyn tas till vatten- och luftföroreningar och till buller.

Grunddragen i en långsiktig miljöpolitik

1. Riktlinjen för användning av vatten bör vara att vattnet skall lämnas till recipienten med minst samma reningsgrad som det tagits in. Motsvarande regel kan uppsättas även för användning av luft från industriell användning till bilarnas avgaser.

2. Planeringssystemet bör utformas så att miljöfrågorna får en representativ ställning i planeringsverksamheten.

3. För lokalisering av stora miljöstörande anläggningar bör utformas särskilda regler som garanterar att såväl riksplaneringssynpunkter som regionala och kommunala planeringssynpunkter beaktas.

4. Statliga exploaterande verk liksom sådana verk som genom statsbidragsgivning eller inköpsverksamhet kan påverka miljövärden bör inordna sin verksamhet i den samordnade samhällsplaneringen.

5. Vid uttagande av reservat för vetenskaplig liksom för social naturvård bör särskild omsorg ägnas åt att komma fram till lämpliga skötsel föreskrifter så att det önskade resultatet inte förfuskas.

Med anledning av det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning för att inpassa miljövården i ett långsiktigt planeringsprogram.

Stockholm den 25 januari 1968

Erik Tobé (fp)

Cecilia Nettelbrandt (fp)

Mac P. Hamrin (fp)

i Kalmar

Olle Westberg (fp)

Sören Norrby (fp)

Arvid Nilsson (fp)

i Lönsboda

G. From (fp)

Henning Gustafsson (fp)

i Skellefteå

Nr 632

Av herr andre vice talmannen **Cassel** och herr **Björkman**, *angående riktlinjerna för utrikespolitiken.*

(Lika lydande med motion nr 505 i Första kammaren)

Stockholm den 26 januari 1968

Leif Cassel (h)

Folke Björkman (h)